

ne po pravici. Bodi mi torej dovoljeno, da pojasnim resnico po lastnih izkušnjah. Slovenski prvošolec na Koroškem, vsaj v Beljaku, prinese tako malenkostno znanje materinskega jezika, da se niti pošteno brati ne zna, kaj šele pravilno pisati. Najlažji članek v slovenski štanki razume šele tedaj, če si mu v koroškem narečju nenavadne ali preveč različne besede prevedel na nemščino. Kolikokrat sem vprašal učenca: „Fant, ali se nisi učil doma v šoli slovenski štati in pisati?“ Vselej isti odgovor: „V prvem klasi tak'no malo, potem pa nič več.“ Slovenski profesor bi moral čudeže delati, če bi hotel iz slovenskih ur v nižjih razredih odpraviti nemščino, posebno če ni več tamkajšnje narečja, da bi si pomagalo po domače. Hiba ito torej v koroških utrakvističnih šolah, ki vbi-jajo slovenskim otrokom učno gradivo po nemško v glavo; ali ga učenci razumejo ali ne, tega jim ni toliko mar. Saj si še mora tretješolec in četrtošolec zaradi mnogovrstne vsebine čitva pomagati s slovarjem. Kar razume n. pr. štajerski fant iz ljudske šole brez težave, te besede se mora koroški nižjeginnazijec učiti na pamet kakor latinske vokabele. O stališču slovenščine ter o stališču zavednega slovenskega profesorja na tem zavodu bi se dalo povedati še marsikaj bridkega. Saj še nekemu nemškemu kolegi ni bilo všeč, da se je dalo v višjih razredih po Aškercu za nalogo „Vmeščanje slovenskih knezov na Gosposvetskem polju“. Izrazil se je, kakor sem slišal: „Das ist ein zu nationales Thema. Das sollte nicht sein.“ Zdaj pa sodite, slovenski rojaki, kako prijetno je biti „mejnik“ v takih razmerah. Na drugostrani pa se zagovarja razvada nemških dijakov, ki prihajajo celo v šolo z vsenemškimi znaki na klobukih ali v gumbnih luknjicah na prsih. — Kar hitro se mrmra proti slovenski govornici v zbornici, da bi se po naključju ne žalilo nemškega ušesa. Je že res skrajni čas, da se ves slovenski svet zavzame za izpremembo razmer na Koroškem, drugače smo Slovenci na Koroškem v par desetletij — bili.

Politiški pregled.

* **Državni zbor.** „Slowo polskie“ poroča, da bo prišel državni zbor svoje delo 22. ali 25. februarja. Zasedanje bo le kratko, ker se bodo pričele že 18. marca velikončne počitnice. Pravo zasedanje se prične šele 7. aprila. Takrat pride na vrsto finančni načrt; predvelikončno zasedanje bo rešilo le rekrutno predlogo.

* **Rekonstrukcija ministrstva.** Sliši se, da bo na Wrbovo mesto imenovan za železniškega ministra ravnatelj Severne železnice pl. Baukars. Nemški nacionalci polagoma opuščajo odpor proti jugoslov. ministru-rojaku; zahtevajo pa, naj bi se ustanovilo ali posebno nemško krajansko ministrstvo za planinske dežele ali pa naj bil imenovan kak planinski parlamentarec za sekcijekega predstojnika v nemškem krajevnem ministrstvu. Kot tak pride v poštev posl. Dobernig.

* **Narodna odločnost Čehov.** O pri-liki vojaškega nabora za petrovski in kojetinski okraj na Moravskem je prinesel okrajni tajnik nemške izkaze vojaškemu naboru podvrženih mladeničev. Proti temu so češki župani odločno protestirali ter izjavili na usta predsednika zveze županov kojetinskega okraja, da odklanjajo sodelovanje pri predložanju naboru. Šele, ko je pozneje došli okrajni komisar obljubil, da vbodoče priredi češke imenike, so se češki župani vdali, tako, da je bilo možno začeti z naborom.

* **Protí Gessmannu.** Nemški nacionalci so uprizorili veliko agitacijo proti voditelju krščanskih socialcev in bivšemu delavskemu ministru dr. Gessmannu. Očitajo mu namreč izdajško postopanje in stvari lex-Kolisko. Na podlagi sankcioniranih jezikovnih zakonov Čehi sicer ne morejo imeti na Dunaju javnih šol s češkim učnim jezikom, a imajo še vedno lahko zasebne šole brez pravice javnosti. Med te spada tudi šola Komenskega na Dunaju. Nemški besneži pa bi hoteli, da se onemogoči tudi omenjeno šolo. Zato so predložili dežel-nemu zboru zakonski načrt, po katerem bi smel biti tudi na takih zasebnih šolah Nižje Avstrijske, ki nimajo pravice javnosti, le nemški učni jezik. Sprejetje in sankcioniranje omenjenega zakonskega načrta bi imelo za posledico, da bi se moralo zapreti vse češke šole, ki jih vzdržava društvo Komensky na Dunaju. To je bil vendar tudi za nemške krščanske socialce malo prehud tobak. Zato je proti predlogu nemških nacionalcev nastopil imenom krščan-skih socialcev dr. Gessmann. Zato so začeli nacionalci proti dr. Gessmannu zgoraj omen-jeno agitacijo po deželi. On zastopa v državnem zboru mesti Krems in Stein. Minuli ponedeljek je sklical znani nemško-nacionalni besneč dr. Weidenhoffer v Kremsu javen shod, ki bi imel obsoditi dr. Gessmannovo izdajstvo. Ali, kakor se vidi se dr. Gessmannu ne dela posebno sivih las zato, pač pa se še norčuje s svojimi nemško-nacionalnimi nasprotniki. Medtem, ko je namreč govoril posl. dr. Weidenhoffer, je dospela na shod brzojavka dr. Gessmanna: „Želim kazenski sodbi nad m'nojo najboljšega uspeha“. Seveda so zborovalci izrekli dr. Gessmannu ne-zaupnico.

* **Hrvaški ban Rauch** je odstopil. Njegov naslednik je Nikola pl. Tomašić. — Rauch ostaja v Frankovo stranko, ki mu preskrbi tudi mandat.

* **Srbska socialna demokracija** na Ogrskem ima 12. in 18. t. m. deželni kongres. Glavni točki dnevnega reda bosta anti-klерikalizem in antimilitarizem.

Jubilejski dar.

Učiteljstvo — sebi! P. n. gospod Fran Matejčič, c. kr. deželni šolski nadzornik v Trstu, 10 K; iz Janko Žirov-nikovega nabiralnika v Borovnici, 5 K; iz J. Krekovega nabiralnika v Trbojah pri Smledniku, 6 K; Posojil-nica v Zagorju ob Savi 20 K; Okrajna posojilnica v Litiji 20 K; tov. Julij Slapšak in tov. Angela Troštova iz Vodice 4 K; Jakobineca Dimnikova iz Ljubljane 2 K; skupaj 67 K; zadnjič izkazanih 296 50 K (pomotoma je bilo izkazanih samo 286 50 K); doslej darovanih 363 50 K. Bog plati!

Ne zabite

„Učiteljskega konvikta!“

Obrambni vestnik.

* **Sila velik avanzma** pri ljudskošol-skem učiteljstvu v letošnjem letu da človeku misliti. Štirideset let po svetu berati, to pač ni malenkost, in večina učiteljstva ne pride niti do polovice onih „lojtre“, ki imajo toliko „klinčkov“. Pa časi ima človek srečo! No, nam se ne zdi letošnji avanzma nič posebnega, ker je moralo tako priti — razen nekaterih po-drobnosti. Gospodje naj ne mislijo tu, da smo komu nevoščljivi, ker osebni status kranjskega učiteljstva itak ne vsebuje imena pisca teh vrstic. Boli nas pa, če spoznamo, da se godi mnogim krivica zaradi enega in to iz stran-karskih ozirov. Neki (neoznjeni) katehet je preskočil letos 53 tovarišev, ki imajo vsi pred njim biti pomaknjeni v višji plačilni razred. Poudarjali smo pa zato „neoznjeni“, ker je med krivico prizadetimi mnogo oženje-nih s precejšnjo kopico otrok in bolj potrebnih učiteljev. Stvar je brez komentarja nejasna! — Povedati moramo, da oni srečnež obeduje skupno z Lampetom. Ne mislite, da so to osebnosti, ker dandanes mnogo velja, si v privatnosti postavljati „šance“ in si dobiti osebnih pri-jateljev, ki potem vplivajo, da se v uradih uradno v prvi vrsti ozira na osebne prijatelje in se krivico dela krivica. Niso vedno take razmere in taki časi! Še bolj uvaževanja vredno je pa dejstvo, da je dotični katehet hodil vedno okolo svojih poslancev in jim pridigoval in jih vnelal za regulacijo naših plač. Bil je precej oster in nadležen ta gospod. Nevarno je bilo tudi to zato, da ne pohujša v tem duhu vseh Slomškarjev in se vsi ne vzdignejo zoper go-spode poslance, ki vedno le obljubujejo; ker oni gospod katehet ni dal na obljube nič. Pomagalo je — in pomaknjen je bil — a konto ponižnejših — za 53 „klinčkov“ višje v I. pla-čilni razred. To je pomagalo in temu so usta zamašena! Konec. — Dodatno moramo povedati, da je na ta način rogovilil že prej neki „go-spod“ P. in zahteval isto ter grozil, da če mu financ ne izboljšajo, izstopi iz kleri-kalnega izvrševalnega odbora za isti okraj. Temu so na isti način zamašili usta in sedaj je tiho. — Pa mirna Bosna, ker o tem slučaju povemo lahko še več in tudi navedemo lahko še več — ne ravno pravičnih slučajev, ki se gode v tej blaženi deželi. — Taki slučajji vzpodbujajo učiteljstvo k vestnosti, zvestosti in pridnosti!

* **Narodnost in beseda!** V Beli peči na Gorenjskem vzdržuje dežela nemško šolo. Na tej šoli je bila razpisana služba nadučitelja. Za to službo sta prosila Slovenec Potokar in Nemec Krauland. Ko je v deželnem šolskem svetu šlo za oddajo te službe, so se klerikalni člani deželnega šolskega sveta vzdržali glasov-anja ter s tem pripomogli, da je bil z glasom deželnega predsednika Schwarzza imenovan za nadučitelja v Beli peči Nemec Krauland. Torej tudi v tem slučaju so rajši privoščili dobro službo nemškemu zagrizencu kakor domačinu in dobremu Slovencu. Taka je narodnost slo-venskih klerikalcev! Da bodo glasovali kleri-kalci za Potokarja, to so obljubili. Tik pred odločitvijo so se pa premislili in so se izvili na ta način, da so se zdrževali vsekakega gla-sovanja.

* **Čestitamo sebi** in Slomškarji! Go-renjska je bogata na vsem, torej tudi na uskokih. Kar si dovoljujejo ti ljudje, to pre-se da že vse prej. V D. je uskočil nekdo, ki prej ni imel dovolj besedi čez „farje“, kakor se je on izražal. Sedaj se je pa pričel ustavljati svojemu nadučitelju in se tako aro-gantno in sirovo vesti napram njemu vprčo ljudstva, da se mora to gnušiti vsakemu počte-nemu človeku. Nikakega spoštovanja nimajo ti ljudje do starosti, zato si dovoljujejo vse pod-losti. V istini ni vreden dotični človek, da bi sivemu starčku odvezal črevlje, ker nikdar ne bo on tako vreden v svojem službenem delo-

vanju in nikdar ne bo imel on toliko zmčnosti za svoje službeno delovanje, kakor ga ima do-tični tovariš še sedaj vkljub svoji starosti. Za-ljivo je vedenje tega Slomškarja, a mi ga že naučimo dostojnosti in poštenja. Višek pa do-seže vsa stvar, ko prihaja dotičnik z grožnjo: „Le pazite se, jaz imam Jakliča, Jegliča in Smrdela za seboj!“ — Toda to ni zadnja be-seda o tem slučaju!

* **Prosvetno delovanje učiteljstva.** Tudi mi bi bili s klerikalci istih nazorov, da ima delovati učiteljstvo le v šoli, če bi bilo naše šolstvo tako popolno, da bi lahko nado-mestovalo vse prosvetno delo. Toda dokler je naše šolstvo tako pomankljivo in ga ni mogoče izpopolniti drugače nego s prosvetnim delo-vanjem, je učiteljstvo dolžno delovati tudi izven šole, ako noče, da bi zaradi tega ne trpel narod na pomanjkanju. Seveda ne misliti, da ne raz-umemo klerikalne igre, ki bi rada zaprla učiteljstvo med štiri stene šolskih sob le iz poli-tičkih ozirov, da bi ljudstvo ne spoznalo učitelja v pravi luči in ne kot ono temno postavo, ki so mu jo oni naslikali za učitelja. Blesk in sijaj, ki zasleplja sedaj naše ljudstvo, da ne more opaziti nič drugega nego ono stvar, ki mu navidezno daje svetlobo, bo potemnel in tedaj bo lahko ljudstvo izpregledalo in spoznalo tudi učitelja. Seveda, da marsikdo omaga na tej poti in se zateče tja, kjer meni, da dobi precej pomoč, a to je vse le navidezno in netrajno.

Učiteljski vestnik.

Učiteljskišnikom v pomislek.

Piše F. K.

(Konec.)

III.

Opozoril sem vas, tovariši učiteljskišniki, na vrzeli strokovne izobrazbe, ki vam jo poda šola. Potom samoizobrazbe lahko dopolnite pri-manjkljave.

Zahteva samoizobrazbe pa sega tudi na polje splošne naobrazbe. V naslednjem hočem le podati v glavnem smer, po kateri, mislim, naj bi izpolnili svojo nalogo, nalogo dijaških mladih let. Smoter je: umsko in нравno izpo-lnjevanje. Poglobitev kulturnega življa in iz tega izviraajočega hrepenenja po razširjenju umstvenega kot izkustvenega kroga temelji v splošni izobrazbi. Jako široko je njeno polje, poudarjati pa je, da je v prvi vrsti na mestu spoznanje samega sebe, razjasnjenje razmerja do družbe, sveta in poslednjih vprašanj. Postati učitelj bi naj ne pomenilo samo stopiti v gotov stan; prevzeti dolžnosti ljudskega učitelja znači mnogo več: spoznati samega sebe, zavedati se svojega razvoja, pomena svojega življenja, svoje misije, pa tudi svoje končnosti. Definirati svoj lastni jaz, pregledati meje in globino svojega znanja ter dati tvorbi tega v tem vrednost, da je ona življenska sila gotove socialne sku-pnosti. „Duševna moč skupnosti je zavisna od stopnje omikanosti posameznika.“ (W. Rein. G. d. E.).

Kdor hoče biti „reformator idej, refor-mator značajev in tako v neizmerne dalje ustvar-jajoča moč“ (Ellen Key), mora v prvi vrsti biti reformator lastne individualnosti. Umetnik, katerega prvi umotvor je bila lastna osebnost, le temu je mogoče izklesati „nove tipe z vi-šjimi ideali, potnike nepoznanih potov, mislece nemisljenih idej“.

Zahteva študija etike in psihologije se javlja kakor je iz povedanega razvidno poleg strokovne tudi v splošni izobrazbi. Znamariti pa se ne sme, kar sem že zgoraj omenil, študij socialne psihologije in njej podrejene psiholo-gije mas. Tu že stopa na površje nujnost so-ciološkega študija. Človek ni sam, biva v družbi. Poznati družabne temelje, principije njenega razvoja in izpopolnjevanja je dolžan vsak in-teligen. Tudi s politiko kot znanostjo se vam je intenzivneje pečati. Za teorijo pride praksa: skrbeti je, da s stalnim primerjanjem in kriti-kovanjem prouči političke probleme, dobi smisel za toleranco, posebno pa, da ko nastopi, dobi dela v javnosti, v kaki stranki, da bo težilo delo za tem, da se stranka, ki ji pripadaš, vedno bolj izpopolnjuje, da ne odrevni v stran-karskem dogmatizmu. Vse političsko postopanje, razvoj in delovanje pa ima temeljiti na kul-turnem in gospodarskem temelju. Neodvisnost določuje kulturna in gospodarska sila, zato je prepotrebno baviti se z vprašanji ene kot druge tvorbe. Ozki stik socioloških, socialnih, poli-tičkih in narodno-gospodarskih problemov na-važa na literaturo, ki naj ne bo nepoznana učiteljstvu: Spencer: System der synthetischen Soziologie; Sombart: Sozialismus und soziale Bewegung; Th. G. Masaryk: Die philosophischen und soziologischen Grundlagen des Marxismus; Grundlagen der Nationalökonomie, Röscher: Politik, Philosophische-soziologische Bücherlei; V. Žun: Osnovni nauk o narodnem gospodarstvu.

Omenil sem zgoraj, da naj temelji po-litika na kulturi. Moderna doba zahteva enot-nost naobrazbe, umevanje vseh oblik kulturnega življenja. Taka oblika kulturnega življenja pa so ravno misli modernega človeka o svetu in življenju. Želeti je, da se spozna smisel in smoter življenja. Zato naj se z nikako skepso ne ogiblje religioznih in filozofičnih vprašanj. Umevanje teh znanosti pada ti tudi umevanje življenja in sveta. Tudi več kulturnohistoričnega študija bi bilo želeto; da, naravnost potreben

je! Razmotrenj kulturno-historičnih, filozofskih, religioznih je dobiti v mnogih modernih znan-stvenih delih, kakor n. pr. Houston Stewart Chamberlen: Grundlagen des XIX. Jahrhun-derts, Worte Christi, Immanuel Kant; Drtina; Miselni razvoj evropskega ljudstva; Lange: Ge-schichte des Materialismus; Feuerbach: Wesen der Religion.

IV.

Sistematično posameznih prirodoslovnih skupin, ki se goji pri pouku prirodoslovja na učiteljskih ne pada nikakega novega vpogleda v notranjost življenja. Zopet tu stopa na dan načelo samoizobrazbe. Principije in rezultati prirodoslovnih znanosti pronicajo vse znanstveno in kulturno življenje. Več študija biologije je upravičena zahteva. V to še sili študij psiho-logije. Na fiziologiji, na anatomiji temelje psi-hološka razmotrenja nove dobe, seveda v za-dnjih principijah, medtem ko se izhaja na-vadno iz neposrednega spoznanja. Moderna higiena ravno tako zahteva biološkega študija: kako se boriti proti alkoholizmu, ako ni za-snovan boj v temeljih, v bioloških dokazih potrebe abstinence. Kako se uspešno zoperstav-ljati seksualizmu, ako so strašne posledice v organizmu, njega anatomija in fiziološki pro-cesi neznani, ako je neznana sila podedovanja.

A tudi filozofičnim in religioznim razmo-trivanjem je v moderni dobi temelj prirodoslovje. Intenzivnejši študij kosmologije, geo-logije, paleontologije, pa tudi nauka evolucije, descendance, mikroskopije bi donesal novih misli, novih smeri. V Stuttgartu na Nemškem je dru-štvo „Kosmos“, „Gesellschaft der Naturfreunde“, ki izdaja poleg mesečnika vsako leto pet pu-blikacij eksaktno prirodoslovnih študij, in to iz polja biologije; sistematike (seveda ne v starem pomenu, ampak dovršene na principijah morfološko-biološke metode), astronomije, fizio-loške psihologije, a tudi živalske in rastlinske psihologije. Poljudne in kratke razprave dajo vsakomur zadosten pregled, ki ga rabi v iz-popolnitev splošne izobrazbe.

Tovariši! Čas hiti, doba dijaških let mine naglo; niti zavedli se ne boste, in že bo treba stopiti v življenje. Nesmotrenega ne-gotovega koraka bo stopal v življenje oni, ki je zapravl dobo mladih let; samozavestna pa bo stopinja inteligenta, ki ni zadostil samo za-htevam šole, marveč zahtevam časa, zahtevam dobe. Zato na delo! „Živi, delaj, твори! Ne sedi, ampak brskaj po nerešenih ugankah! Tvoja volja, tvoja zavest, hrepenenja kvišku, naprej, te naj vede k smotru!“ kliče Norvežan Ibsen mladini. Ne v gostilni, pač pa pri knjigi, predavanju, v galeriji slik, v muzeju, v gleda-lišču, v razstavi, v knjižnici, arhivu, v tvornici in v svobodni prirodi uporabljajte v svoj in v svojega naroda prid zlate minute prostega časa. „Na dobri razdelitvi časa temelji vse učenje“. Zlate besede Komenskega si zapišite globoko v dušo!

Z izobrazbo boste dosegli vsega, česar želite: spoštovanje, čast in lepšo prihodnost v socialnem in gmotnem oziru. „Izobrazba po-staja vsakdanji kruh“, pravi znani češki pe-dagog Drtina v svojih „Idealih vzgoje“, Živ-ljenje vam jasno priča o resničnosti teh besed. Na delo torej — brez odmora!

Priporočajte in širite naš list!

Kranjske vesti.

—r— **Zahvala.** Dne 26. decembra m. l. je očaralo Senožčane, posebno še šolsko mladi-no božično drevo. Da bi se izkazal prijatelja mladini, se je odzval gospod Pavel Liebman, da obdari z oblekami na ta dan 20 otrok, in sicer 20 najubožnejših otrok. Za ta velikodušni dar se je oglasila k zahvalnemu govoru ena izmed obdarovank z najpresrečnejšo vezano be-sedo. Naj najde ta beseda v velikodušnem pri-jatelju otrok res pravi odmev ljubezni, ki naj jo goje zanj. Tem potom izreka tudi tukajšnje učiteljstvo g. Liebmanu najpresrečnejšo zahvalo. Želi le še večkrat takih ali enakih prireditiv.

Hinko Paternost v imenu učiteljstva.

—r— **Simon Gregorčičeva javna ljudska knjižnica** v Ljubljani krasno na-preduje. Meseca januarja se je izposodilo 2185 knjig.

—r— **Kmetijski učitelj** Anton La-pajne na Grmu je imenovan za pisarniškega pristava na istem zavodu.

—r— **Pot do učiteljskih plač.** Dr. Krek je rekel v dež. zboru: „Učiteljstvo misli, da bo potom svojega prosvetnega in političkega dela prišlo do svojih zahtev (reg. plač), toda to ni pot do nas!“ — Gotovo, da to ni pot do vas! Toda to je pot do ljudstva, da seljudstvo izobrazbi in osamosvoji, da samo s seboj raz-polaga, da ljudstvo samo spozna pomen šole in učiteljstva in tedaj ne bo potreba hoditi do tedaj bo ljudstvo govorilo, ono ljudstvo, ki ni tako izprijeno nego vi. Govorilo bo, toda ne govorilo iz strankarskih ozirov, ne iz egoizma in ne s predodki. Če se ljudstvo osamosvoji, tedaj ne bo učiteljstvo več izročeno na milost in nemilost nekaterim osebam, temveč bo plačano za toliko, kolikor je zaslužilo in kolikor je njegova delo vredno. Danes pa vam lahko re-čemo: Ne mi, vi ste naši dolžniki, dolgujete